

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
„ pol leta	3 „ 30 „
„ četert leta	1 „ 70 „
„ mesec	— „ 60 „

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četert leta	2 „ — „
„ mesec	— „ 70 „

SLOVENEK.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

Št. 77.

V Celovcu v sredo 26. septembra 1866.

Tečaj II.

VABILO.

Poslednje četertletje se bliža in tudi mi se bližamo slovenskim rodoljubom ter jih lepo vabimo, naj se vsi, katerim naročba poteka, tudi za poslednje tri mesece na „Slovenca“ naročijo. Pred durmi so nam kaj imenitne dogodbe, ko se bojo avstrijski narodi na „prostej poti“ pogajali za stran deržavnopravnih zadev. Zatorej je vsakemu narodu živa potreba, da časnike, ki branijo njegove pravice in svetinje, tudi podpira. Slovenci! ne zanašajte se na tuje moči, ne držite križem rok, ne zategujte svojih mošnjic, timveč zaupajte na samo-svoje lastne moči, postavite se na svoje noge, — videli bote, da pojde nam za glavo! Ako nas ne goljufajo vsa znamenja, imamo še pričakovati britkih ur in pili še bomo veliko pelina! Podpirajte časnike, ki se za vas vojskujejo! Zatorej prosimo, da se še kaj novih naročnikov oglasi; tudi ponavljamo svojo staro, lepo prošnjo, naj č. gg. svoj stari dolg poravnajo, in pričakuje-mo, da bode vsak naročnik dopolnil svojo dolžnost.

Kdor je volje vnovič si „Slovenca“ naročiti, naj nam to naznani še pred koncem tega meseca, da vemo, koliko iztisov potrebujemo; cena za četert leta znaša po pošti 2 gld., brez pošte 1 gld. 70 kr. — Ako število naročnikov vsaj za 100 poskoči, bode-mo prevdarjali in poskušali, „Slovenca“ prihodnje leto ali trikrat na teden ali pa vsaj dvakrat v večji obliki na svitlo dajati. Rodoljubi pomagajte!

V Celovcu 20. septembra 1866.

Lastnik in vrednik.

Nas program po vojski.

V.

A. Ž. Iz Goriškega.

Povedali smo v 69. listu, da je ranjki cesar Franc novo „ilirsko kraljestvo“ vstvaril in zakaj da ga je vstvaril. V današnjem listu bi pa radi povedali, kaj naj današnja visoka vlada z „ilirskim kraljestvom“ stori.

Francovo odprto pismo (patent) od 23. avgusta 1816 je zaukazalo, da se ima narediti iz „ilirskih dežel“ novo „ilirsko kraljestvo“ ter da ima ovo obsegati te-le de-žele: Vojvodstvo koroško in kranjsko, potem Goriško, Furlanijo (Friul), Terst in Istro pa tudi znamenit kos Hervaškega. To „ilirsko kraljestvo“ ni še popolnoma zginilo. Še dan danes imamo nekaj obris „ilirskega kraljestva.“ V tem obrisu stoji koroško in kranjsko vojvodstvo, poknežena grofija gradiškansko-goriška, Terst z okolico in mejna grofija istrijska z otoki v Kvarneru.

Današnje „ilirsko kraljestvo“ je sicer nekaj manjše, vendar obsega njegovo po-veršje 489¹/₁₀ □ mi avstrijskih, z blizo 1,400.000 dušami. In to „ilirsko kraljestvo“ ima ne le pravico med cesarjevimi naslovi — bere se vedno „König von Illirien“ — ampak hrani tudi svoj posebni gerb. Ilirski gerb obstoji iz štita, ktere-ga kraljeva zobata krona pokriva, in ki na višnjem polju kaže zlato ladijo na vesla stare podobe. Torej ne manjka današnjemu „ilirskemu kraljestvu“ nič drugoga, nego središčna uradnija. Ta mu je pa tako potrebna, kakor duša telesu. Ravno zavoljo tega pomanjkanja pa ne sme-mo še govoriti o „il. kraljevini“, ampak le o „ilirskem kraljestvu“; kajti kraljestvo imamo že, kraljevine pa ne. Ostane tedaj da-našnji vladi naloga, priskerbeti „ilirskemu kraljestvu“ središčno uradnijo.

Središčna uradnija mora biti dvojna: ena cesarska, druga narodna. Perva ima svo-jega poglavarja v cesarskem namestniku, druga pa v dvornem kancelarju.

Dati „ilirskemu kraljestvu“ edino na-mestnijo, — to bi bilo ne samo prav lahko, ampak tudi prav koristno.

Prav lahko bi bilo, ker je v tej reči sa-ma vlada poveljnica. Ni jej treba sklicevati nijednega so-veta ali zbora, ampak le pro-stovoljno zapovedati, naj bode v celem „ilir-skem kraljestvu“ ena sama namestnija ter naj ima svoj sedež na pr. v Ljubljani, ki je serce „Ilirije.“ Pripravne osebe ji tudi ne bo težko dobiti, kajti ima jo že v se-danjem teržaškem namestniku g. baronu Kellerspergu, kateri zna in čisla vse tri „ilirske jezike“: nemški, talijanski in slo-venski.

Prav koristno pa bi to bilo zato, ker bi se veliko prihranilo. Brez dvombe požrejo tri namestnije več, nego ena sama? Zdaj ima „ilirsko kraljestvo“ tri namestnije, eno za Koroško, drugo za Kranjsko, tretjo za Primorje. To je vendar velika potrata! Čemu tri namestnije za tako majhno de-želo, kakor je „ilirsko kraljestvo.“ Zakaj bi ne mogla ena sama zadostovati? Saj za-dostuje českemu kraljestvu, ktero je za dve „ilirski“ veliko, ena sama namestnija! Saj zadostuje celó ogerski kraljevini ena sama! Tam na Ogerskem bivajo Madjari, Slovaki, Slovenci, Serbi, Rusini, Nemci, Valahi — in vendar imajo vsi eno središčno vlado; v „Iliriji“ pa smo le Slovenci, Talijani in Nemci, pa bi ne mogli biti zedinjeni pod eno namestnijo? pod enim finančnim vodst-vom? pod eno nadsodnijo?

Glejte deržavniki! Zedinili ste že tri sa-mostojne deželice, Goriško, Teržaško in Istrijo pod enim namestnikom. Stopite na-prej! Zedinite celó „Ilirijo“ pod eno samo „ilirsko namestnijo“! Časi so hudi. Denarja manjka. Deržavni dolg je strašno velik. Treba vam je varčnim biti. Stroške prikraj-šajte! Odpravite nepotrebne namestnije, ki so tako drage!

Dati „ilirskemu kraljestvu“ dvornega kan-celarja, ali da bolj splošno govorimo, središčno národno vlado, je druga naloga današnjih deržavnikov. Ta naloga je nekoliko teža, vendar silno potrebna, da bi se izpeljala.

Teža je ta naloga zato, ker je ne more sama visoka vlada brez sodejanja narodov izpeljati. Morala bi namreč vsem deželnim zborom „ilirskega kraljestva“ svojo željo naznaniti ter jim postaviti, zadevajočo skupni „ilirski zbor“ in druge skupne reči, v po-svet predložiti. Da bi vsi zbori tej zahtevi priterdili, morala bi jim med drugim tudi to zagotoviti, da hoče popolno ravnoprav-nost vseh treh narodov „ilirskega kraljestva“ vpeljati, uterditi in ohraniti. Kakor hitro ne bo treba narodom v strahubiti za njiho-vo narodnost, postala bo ljubezen med nji-mi. Radi bodo pošiljali ne samo primorski Talijani, ampak tudi koroški Nemci svoje poslance v „ilirski zbor“, da se prijateljsko pogovorijo z brati Slovenci o skupnih za-levah „ilirskega kraljestva.“ In takih zadev ne bo malo, ako deržavni zbor ne prestopi mejnikov oktoberske diplome. Spadala bi med nje tudi bramba zoper vnanje napade. Pač prav ta bramba dela potrebo „ilirskega zbora“ in „ilirske namestnije.“ Toda o tej potrebi drugi pot. Za danes rečemo le še to, da bi morala visoka vlada poskušati, tudi južni ali mali Štajer gori do Mure in Sulpe (Sulm) k „ilirskemu kraljestvu“ pridružiti. Ta Štajer je ločen od severnega po narod-nosti in cerkveni uradnji, naj dobi še svoj deželni zbor v Celje ali Maribor, pa videli bote, da bo sklenil pristopiti k „ilirskemu kraljestvu.“ Dali ste Primorju tri deželne zbore, zakaj bi ne dali Štajerskemu voj-vodstvu, ki je veliko za dve Primorji, vsaj dveh deželnih zborov? Saj ste videli, da sta si južni pa severni Štajer v svojih težnjah in namerah zelo navskriž! Ali ste mar sa-mi ptujci, da niste zvedeli, kaj se je v Gra-škem zboru godilo? Naredite mir, dajte Nemcem pa Slovencem na Štajerskem vsa-kemu svoj deželni zbor, pa videli bote, s kom se južni po nekdanjih „Celjskih kne-zih“ slavni Štajer brati!

Potem bo „ilirsko kraljestvo“ lepo tri-kotje, segajoče od Talijanskega do Oger-skega! Rešpekt!

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. (Belcredi; ogersko ministerstvo; narodna ravnopravnost na Moravskem; izhodno prašanje; vojaške reforme.) Ni ga bilo še ministra, ktere-ga so bili Slovani — vsi od konca do kraja — takó veseli, ka-kor je bil grof Belcredi. Od vseh krajin obširne slovanske zemlje so mu dohajale zahvalnice in zaupnice, po več mestih, trgih in vaséh je bil izvoljen za čestnega občana. Tudi mi Slovenci smo storili vse, da le po-kažemo svoje serčno veselje in terdno pa veliko zaupanje v Belcredija. V Mariboru, kjer so bili slovenski rodoljubi zbrani iz vseh slovenskih dežel, naznanili so mu po telegrafu zaupno adresno. Le en sam gospod je bil, ki je to adresno spodbijal, opominje-vaje, naj se ne prenačimo in počakamo del, — sladkih in lepih besed smo že dosti in tudi od Schmerlinga slišali. In ta pre-vidni gospod se je bil veliki večini hudo

zameril. Komaj je pa leto minulo, kar Belcredi sdi na ministerskem stolu, in že moramo vsi Slovani žalostnega in pobitega serca izdihovati: Mi Slovani smo pač golobji narod, vsakemu zaupamo; da se nam kdo le nasmehlja, že smo židane volje in polni zaupanja. Bodimo torej zanaprej bolj previdni in počasni! — Kar je Belcredi celo leto delal, še bolj pa, kar je zanemarljivo, posebno kakor se je poslednje dni jel obnašati v ogerskem prašanju in po deželah česke krone: vse to nas res žalibog sili, pred celim svetom spoznati, da smo bili prenašli s svojim zaupanjem in veseljem! V ogerskem prašanju stoji Belcredi z Madžari in avtonomisti na dualistične strani, na Českem pa vzdiguje stara birokracija svojo glavo, kakor nikoli poprej. Žalostno pa podučno za nas! — Vsega prenapeti Madžari vendar niso dosegli; svoje ministerstvo sicer dobojo, ali še le po tem, ko deželni zbor v Pešti svoje misli zastran občnih in vzajemnih zadev naznani. Javeljne pa bo deželni zbor drugači sklenil, kakor naznanja Deákov dualistični načrt ali program. Kaj pa po tem? Ali nikoli ne pridemo do konca ali pa pojde Avstrija na dvoje! Naj vendar visoka vlada ne prezira in ne presliši nemadžarskih narodov na Ogorskem! — Brez vse veselice pa vendar ne smem pustiti svojega današnjega lista. Na Moravskem je narodna ravnopravnost pri sodnijah spet storila velik korak naprej: Vse sodnije morajo s strankami v domačem jeziku obče-ovati, pisma narejati, v javne bukve vpisovati itd. Tako stopamo kljub vsem oviram korak za korakom naprej in Slovenci vi, katerim birokracija vaš materin jezik le po mačehovsko meri in na domačej zemlji po tolmačih z vami obravnjuje, le poterpitate in bodite potolaženi: Solnce prisije gotovo tudi pred vaša vrata; saj smo prebivalci ene in iste dežele, vsi nosimo ene butare, vsi bomo tudi živili ene pravice! Da bi le zunanje zadeve ne motile naše vlade pri uravnanju notranjih zadev! Pričakovali smo zdaj ko smo se nemških in talijanskih homatij znebili, da se bomo dolga leta veselili zlatega miru. Pa časi so čudni in izhodno prašanje nas bo prej ko ne zapletlo spet v hudo vojsko. Vojska ta bo strašna in spet nesrečna, ako se Avstrija derži svoje stare politike na Jutrovem. Naj se vlada naša v turške zadeve najmanj ko je mogoče meša, slovanskih narodov zoper turško

vlado ne šunta, pa tudi jim ne brani znebiti se starega silnega turškega jarma: politika naša na Jutrovem mora biti slovanska, pa ravno s to se vlada naša ne more spoprijazniti, v tem grmu zajic tiči! — Že smo mislili, da se bojo vojaške prenaledbe kakor v poprejšnjih časih le sukale okoli jopičev, klobukov, gumb itd. Pa kaže se boljše, reforme bojo segale do živega. V ta namen je nadvojvoda Albreht že imenovan za nadpoveljnika cele armade in ravno njemu so te prenaledbe izročene; vojaško ministerstvo še sicer ostane, pa se bode le pečalo z denarjem za vojaške potrebe in z vojaško upravo, zastran katerih reči tudi ostane državnemu zboru odgovorno. Da bi se le tudi kmalo druge reforme začele! —

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Prosta pot; začetek naših šol; pritožbe; gledišče; letina). Leto je že minulo, kar nam je svitli cesar odperl in odkazal prosto pot, po kateri naj si narodi sami napravijo ustavo ali konstitucijo, da bode Avstrija edina in močna, njeni narodi pa svobodni in veseli. Kazalo se je, da se narodi ne bojo porazumeli in zedinili; posebno so Madžari in Nemci tako napenjali strune, da se je bilo res bati za ustavo in svobodo, da! še celo za našo državo. Pa sukati se je jelo na bolje, tudi Madžari in Nemci se bojo udali in s svoje domišljene visočine zlezli. Vidijo, da se na Ogorskem na noge spravljajo nemadžarski narodi, — vidijo, da se tudi Poljaci, Čehi in Slovenci postavljajo po koncu: ti narodi bojo že skerbili, da madžarska in nemška drevesa ne zrastejo v nebesa. Bog daj, da bi nas znamenja, ki kažejo, da so se Madžari in Nemci zmudrili in se drugim narodom bližajo, ne goljufala! Še enkrat ponavljamo: Ali bojo vsi narodi v Avstriji svobodni in srečni, ali pa vsi sužni in nesrečni! — Monturska komisija se odpravlja v Prago in sprazuje šolska pohištva. Zdaj se bojo šolski prostori še le čedili in prevetrovali, zato se šole ne morejo začeti 1. oktobra. Za gotovo je sklenjeno, da se bogoslovci pokličejo 14. oktobra in da se potem prično šole 15.; začetka družih šol pa še ne moremo zdaj na-

ranko naznaniti. — Da ljudje zastran nastanovanja vojakov terpe po mestih, še bolj pa po kmetih, znano je vsakemu. Posebno se čujejo pritožbe iz št. Jurske fare blizu Celovca. Vse se čudi, zakaj da ena velika kosarna skorej prazna stoji, vojaki pa da so po kmetih nastanjeni; da bi se le skorej na bolje obrnilo! Ljudje težko čakajo in zelo godernjajo. Tudi lesene kolibe ali barake, kjer so ležali ranjenci, bojo se te dni prodajale. Ena taka koliba je veljala 12—1500 gld., zdaj pa menda pojde po 60—80 gld. — Glediščine igre so se tudi tukaj že začele; vodja in podvzetnik je nek g. Selar, menda po rodu Slovan. Imeli bomo tudi spevoigre ali opere. Trikrat se je že igralo, nekteri so prav zadovoljni in veseli, drugi pa spet le godernjajo, mi pa pravimo: Počakajmo, da večkrat vidimo in slišimo. — Po polju se črez in črez domu spravljaja in ljudje so žetve veseli: turšica je kaj lepa, ajda tudi, kerme pa je prav dosti; ljudje bojo lahko pitali in redili. Vreme je tudi kaj ugodno.

Iz podjunske doline. (Slov. petje; nov turn ali stolp; beseda.) Že je „Slovenec“ kratko omenil, kako lepo se je pri novej meši v Doberlejvasi pelo. Naj pa zdaj o slovenskem petju kaj več povemo. Že bo kaka tri leta, kar je grajščakov sin v Šotarivasi g. Meglič začel mlade ljudi v petju podučevati. Delo je bilo s perva težavno, pa vendar je šlo vse srečno izpod rok. Dobili so v Šotarivasi tako cerkveno petje, da je slovelo daleč okoli. Ko se je pa g. Meglič v Činčijo vas na svojo novo službo preselil, prevzel je njegovo mesto g. učitelj Richter, ki se je tako rekoč samotež v šolstvu in v godbi tako izuril, da je pohvale vreden na vse strani. Ta gospod nam je priča, koliko človek pri do- brej in terdnej volji premore. Slava mu! — G. Meglič pa tudi v Doberlejvasi ni križem rok deržal, timveč tudi tu se je po- prijel podučevanja v petju. Harihovo družino, ktera zavoljo cerkvenega petja zasluži vso hvalo, izuril je tako, da zdaj 2 fanta in 3 dekleta res umetno po notah pojo v čest Bogu in v veselje celej fari. Gosp. prošt Lijavnik in g. beneficijar Činkovič prijazno in krepko g. Megliča podpirata in zdaj sta prišla v Doberloves še dva gospodarja, ki sta tudi prijetla in podpornika poštenega petja. Novi g. kaplan Nesler in učitelj Artnak bota g. Megliču gotovo

Besednik.

Vsakovrstna roba po grošu.

(Naši dopisniki. Rogatec in slovenščina. Čitalnica v Rogatecu. G. Rogáčki.)

— o —. Od gornje Sotle.

Kako da bi začel svoje vrstice, to mi ne prizadeva nobene težave, saj me to uči začetek zkorej vsacega dopisa, ki nam jih prinašata „Slovenec“ in „Novice“. Le čujmo! „Ljube „Novice“, dovolite, da tudi jaz! . . . „Predragi „Slovenec“, vem, da ne boš odrekel tem-le mojim vrsticam malega prostorčka“. . . . „Iz vseh krajev naše mile Slovenije Vam dohajajo obilni dopisi, samo“. . . . „Rad bi Vam večkrat kaj pisal, pa ne vem kaj“. . . . Bogme! ta poslednji je še pa najlepši izmed vseh, to mi gotovo pritrdis, častiti bralec! Kaj bi rekel? Ali to Vam, č. g. dopisniki, odkritosrečno povem, da sem vsakega dopisa, ki se z gori navedenimi in njim enacimi, navadnimi izrazi pričinja, vselej že pri prvih besedah sit, in z menó še gotovo marsikteri drug bralec.

Ali ne zameri mi, bratec moj, če je moja nemila pšica morebiti blizo tvojega ušesa brnela in te morda celo malko oplaznila, ne zameri mi, saj veš, da je to prva in najlepša lastnost vseh besedničarjev, da

radi zabavljajo. In da se malko potolažiš in jezo svojo nad menó ohladiš, začel bodem sam svojo „robo“ prodajati po tvojem kopitu, in potem me lahko modro zavrneš: Medice cura te ipsum! (Zdravnik zdravi se sam). Evo poslušaj me!

Od gornje Sotle redki se nahajajo dopisi v „Slovenec“, ali kaj redki, če se ne motim in prav spominjam, vem doslej le za edinega, ki je bil lansko leto na svetlo prikukal, pa še tistega oča spada, kakor se mi zdi, med one dopisnike-domorodce, ki bi radi kaj pisali, pa ne vedó dosti. Novičnih tečajev ne bodem pregledoval, da bi videl, koliko je tam dopisov iz teh krajev, in to zato ne, ker jih prvič nimam pri roci, drugič pa, ker sem jaz zdajle, kakor vidiš, dragi čitatelj, besedničar „Slovenec“ in kot tak se ve da le bolj za „Slovenca“ vnet, kot za „Novice“. Vendar pa gotovo vem, da je v „Novicah“ iz te okrajine večkrat kaj brati, kot pa v „Slovenec“, ker se one bolj pogosto todi nahajajo kakor „Slovenec“. To pa nič ne de. Kedar bo „Slovenec“ imel 20 tečajev za hrbtom, tega sem prepričan, da je ne bode kože več po vsej velicej Sloveniji, kjer se ne bi nahajal in prebiral, če že zavoljo druge tvarine ne, pa vsaj zarad prekrasne in dobrocene moje „vsakovrstne robe po grošu“.

Kakor vidiš, mili čitatelj, se meni nič kaj posebno naprej ne mudi, torej rad stan- kam, kjer le morem in znam. Gori sem ti

tožil, da se redko kdaj kaj bere v „Slovenec“ iz ovega okraja. Hodi z menó pa si poglejva, zakaj? Da se pa še bolj spozna in sprijazniva, povem ti, da je on gospod — o —, ki ovo robo prodaja, eden izmed tistih zemljakov ali deželanov, ki dvo- mesečne počitnice svoje radi tako porabijo, da se malko po slovenski domovini ogledajo. Ali stavim kaj, da zdaj še vendar ne veš, ali sem gosposk profesor ali pa negosposk dijak. Ne boš zameril, — tega ti pa tukaj očitno ne smem povedati, že veš, zakaj da ne; ali obljubim ti, da, kedar se snideva osebno, povem ti ovo tajnost na uho.

Blizo tri ure sem že romal za Sotlo gor in naposled sem primoral v Rogatec, ki kar- cih 50—100 korakov od Sotle stoji. Rogatec je bil cilj mojega onodnevega potovanja. Če si že bil kdaj v Rogatecu, gotovo se še spominjaš onih obočnih dveri brez vrat, ki nosijo imenitni napis prav po šegi krähwinklerski: „K. k. landesfürstlicher terlicher (sem hotel reči: fürstlicher) Markt Rohitsch“.

Po stari, sveti navadi tacih potnikov, kakor sem jaz, stopil sem najprej v gostilnico „zur goldenen Krone“. Na mizi je ležala nošeta mati „Gemeinde-Zeitung“ z nepogoltnjivimi svojimi bedarijami. Pri „zlati kroni“ bi rekel, da je prva gostilnica v Rogatecu, a nimajo ti tam družega časnika razun omenjene „G. Z.“ Od „zlate krone“ stopal sem potem naprej iz ene gostilnice v

pod ramo segala, da se slovensko petje še bolj razširja in uterjuje. Slišali smo praviti, da je g. Meglič neko prelepo misel sprožil, da bi se slovensko petje po celem dekaniji povzdignilo na višo stopinjo. Po njegovej misli naj vsaka cerkev na leto 1 gld. plača, da se s tim denarjem vse čedne in priprave slovenske pesmi kupijo. Ta zbirka slovenskih pesem naj se pri g. proštu in dekanu hrani in tistim učnikom izposoja, katerih cerkve so dotični denar plačale. Ta misel žalibog ni stopila v življenje, pa se nam dozdeva tako imenitna, da jo priporočamo vsem dekanijam. Po tem potu bi se lepo in pravilno petje kaj lahko razširjalo, ker bi vsaka fara si izbrati mogla stare in nove slovenske pesmi. — Še to omenjam, da so se mladi ljudje tudi v št. Lipšu jeli v slovenskem petju vaditi: izgledi res vlečejo. Le tako naprej, — začetek je težek, pa vendar, ako hočeš zerna ali jedra, moraš pregristi tudi lupino! — Hud vihar je pred dvema letoma v Sotarivasi cerkveni stolp ali turn poderl; ravno ga stavijo in pričakujemo kaj ukusno in terdno delo, kajti to zidarije je prevzel občno spoštovani gosp. Poganeč, po domače Miklavc. — Skorej bi bil pozabil še to naznaniti, da mislijo tukajšnji in Kapelski rodoljubi še to jesen tu v naši okolici „besedo“ napraviti. O svojem času pišemo že kaj več! —

Iz kanalske doline. (Žalostinka; vjetniki; strah med Talijani; zidarije; letina.) Milo mi je pri sercu, da se pri današnjem pisanju tresem in da mi britke solze kapljejo na papir. Dva sosednja fajmoštra, komaj pol ure narazen, smo zgubili po kratkej bolezni. Umerla sta oba na en in isti den, to je v saboto 15. t. m. in sta tudi oba na en in isti den bila pokopana. Č. g. Hafner Tomaž, fajmošter v Ukvah, je umrl ob osmih zjutraj, č. g. Fresl Franc, fajmošter v Naborjetu, pa ob štirih popoldne. V pondeljek potem smo najpred pokopali fajmoštra v Ukvah in za njim fajmoštra v Naborjetu. Pervi je bil 64, drugi pa še le 40 let star. Da sta bila oba spoštovana in ljubljena, pričale so trume, ki so se pri pogrebu bile zbrale pa tudi solze, ki so se točile. G. Fresl je bil rojen na Českem in verj slovenski rodoljub, — podpiral je vse slovenske časnike in narodne naprave. Ni pa zapustil nobenega premoženja, zato je že okoli 80 let stara mamka za svojim sinom milo zdihuje. Ubo-

drugo, nalašč da pozvem, kakove časopise kaj Rogačani prebirajo. Našel sem „Tagespošto“, „Neue freie“, „Kikeriki“ in nekaj drugih ovim podobnih. Srdit, žalosten in poparjen na domoljubnem duhu svojem, ker nisem nijednega slovenskega časnika v vseh rogaških gostilnicah našel, vrnem se nazaj k „zlati kroni“, že sam ne vem zakaj, pa zdi se mi da zato, ker me je točarica prijazno slovenski pozdravila, ko sem prvokrat bil prišel tje. Sedel sem sam v nekem kotu, pa na tihem molil Boga, da bi skorej došel čas, ko se bodo naša mesta in trgi jeli za narodne stvari kaj bolj zanimati. Tužen in žalosten, da, celó jezen sem bil in pravičen srd moj navdušil me je tako, da sem po Koseskovem zlogu veličastno odo skoval:

„Čajte Rogačani
Posve popačeni,
Eno zapel vam bom,
Da bo gorjé!“

V istem kotu pri „kroni“ v Rogateu rodila se je v mojej glavi prva misel za ove čenčarije, in prav za prav bi bil moral gori zapisati: „Iz Rogatca“, a ne „Od gornje Sotle“. Ali to se mi je dozdevalo prevelika čast za ovi nemškutarski trg, torej sem raji vzel vselej zvesto nam slovensko Sotlico. —

(Konec pride.)

ga ženka je za njim prišla na Koroško, prav dobro se počutila in na svojem ljubem sinu v svojej sivej starosti edino podporo imela. Bog jej je to odvzel in sirota stoji zdaj ptujka na ptujem zemlji. Slišimo, da so sosednji duhovniki blage volje, za sivo zapuščeno mater med seboj neko zbirko napraviti. Slava! — Po naši ozkej dolini je še dosti vojakov nastavljenih in draginja še vedno zeló narašča; zdravi smo še sicer vsi, pa vendar se bojimo, da bi se tudi med nas kaka bolezen ne zatrosila, timveč ker hodijo cele trume vjetih in zdaj izpuščenih vojakov skoz našo dolino na svoj dom. Bili so le-ti od Prusov vjeti in tožijo, da se jim je na ptujem kaj huda godila, prav terdo so jih Prusi imeli; zato je zdaj kaj vesel in se prepeva vrčajo domu. Znano je, da smo mi Kanalčani na talijanskej meji, le en mostič loči naš Pontabel od talijanskega. Vse ušesa nateguje, kje da bo zdaj po vojski meja med našo državo in Italijo. Po naših mislih se mora meja malo bolj proti jugu predjati, tje namreč, kjer se soteska začneja. Ako se soteska poleg Bele talijanskemu kraljestvu prepusti in sedanja meja ostane, morejo Talijani vsako uro k nam privihirati in ob času kake vojske jih bode težava ustaviti in jim braniti na našo zemljo. Mi Slovenci smo tega prepričani, da je tukaj treba mejo prestaviti, Talijani se pa tega strašno boje; ravno oni so najbolj pijani talijanskega duha in hočejo za vsako ceno postati državljani zedinjene Italije! Bomo videli, ktera obvelja. — Hiše, ki so pred nekaj tedni na Terbižu pogorele, popravljajo se pridno in so večidel že spet pod streho; kjer je denar, tam pač vse urno izpod rok gre. — Zastran letine moram opomniti, da je pozna; nekaj so vojskine trume pokončale, nekaj je v igredi mrav vzel, nekaj pa zdaj spet deževje zadržuje. Vendar ako turšica, ki je nam Kanalčanom prav za prav vse, dozori, ne bo tako slabo. Upajmo! —

Iz cerkvene dekanije pri Celju. (Tukajšnje šolske zadeve.) Žalostne prikazni nam pričajo, kako se v naši dekaniji pod vodstvom šolskega nadzorništva nemčuje. Učeniki se temu z vso močjo upirajo, pa kaj zamorejo proti mogočnemu glasu g. nadzornika raz olimpiško-visokega stajališča. V vsaki srenji je nekaj takih mož, ki srkajo iz „Tagespošte“ ovaje in sofizme in ki še več novih avtonomističnih podružnic ustanoviti želijo. Ne vejo pravega namena ljudskih šol in kot srenjski predstojniki morajo svojo veljavnost pokazati s tem, da srenječanom svoje puhle misli vcepljajo. Da šolsko nadzorništvo tudi na to stran cika, sem že omenil. Pri šolskih skušnjah je g. nadzornik strdo doslednostjo pazil, da bile nemščina svoje veljavnosti ne zgubila, akoravno se slovensčina zanemarija. Marljivo se drže že davno plesnjive metode poprašuje mladino, kako se zove ta ali una reč nemški? Veselja mu srce skaklja, ako jo kak fantek zadene kakor slepa kura zrno. Niti kmet na podu, niti kmetica pri ognjišču bo kedaj tuhtala, ali je besedica „denn“ ein Zeitwort oder ein Bindewort!

Če mu pa pride kedaj „kmetijska kemija“, „sadjorejec“, „umno kmetovanje“ v roke, bo le šolo grajal in klel, če se ni toliko naučil, da bi knjige, ki so večidel le za njega spisane, razumel. Tudi se mi ne zdi vse enako, ali se otroku „Ključek zlat nebeških vrat, Pavliha i. t. d. da v dar, ali pa „Zgodovina Slovencev“, Grškova Čitalnica, Domači zdravnik i. t. d. Zelo sram me je bilo, ko sem slišal g. nadzornika slovenski govoriti. Njegovih slovenskih narekovavnih stavkov bi si celo Dalmatin ne bil upal priobčiti. Omenjam samo izraze: v svojem srcu, velivni čas, eno slabo nagnenje k grehu itd.

Kaj pomeni nemški pred- in nagovor v šoli, v kateri le kacij pet otrok nekaj ku-

lin'ske nemščine razumi, dozda nisem mogel sprevideti; med cerkvene obrede (ceremonije) vendar to ne spada. Da bi prihodnjič vendar več takih bedarij ne doživeli!

Iz Maloz. R. B. (Še ena besedica o zedinjenju obeh koledarjev.) Nikdo ne sme, nima pravice in ne more siliti odbora družbe sv. Mohorja, da privoli na zedinjenje obeh koledarjev, ako noče tega sam rad, toliko manj, ker zvedevši moj nasvet je na skorem sklenil, naj ostane, kakor je doslé bilo. V omenjenem nasvetu so me nagibali razlogi koristeči tvarnemu in dušnemu pospehu, kateri še nikakor niso ovrženi v poslednjem „Glasniku“. Vidim, da navrženi preračun kaže 200 gld. več potroškov; toda omenjam, da je že sedaj okoli 300 udov, kateri so mohorjani in matičarji, kar odbija 300 otiskov. Zedinjeni koledar bi gotovo imel 80 kr. — 1 g. vrednosti, tedaj najmanj 240 gld., kolkovina pa tudi znaša več goldinarjev. Kolikor bolje bodo se množili vzajemni družniki, toliko manjši bodo potroški, o vspehu ni dvombe. Ta razlog R. predloga torej nikakor ne podira. Gledati pa je zlasti na to, da se bralna tvarina pomnoži na 8 pol za vse mohorjane in vse matičarje, kar je najvažnejši razlog in največe vrednosti, česar pa „Gl.“ ni hotel vzeti v tehtnično sklečko, čeravno po pravem v tem grmu zajec leži, vse drugo so malenkosti. Po tem poti bi se močno pospeševal napredek obeh družtev brez posebnih potroškov.

Iz Ljubljane. 19. septembra. A. B. (Matičine knjige; nekaj o koledarju; plačani tajnik). Z veseljem smo prejeli tukaj knjige, ktere nam je podala slov. matica, posebno tudi koledarja, kateri je dokaj bolji nego je bil prvi. Knjigi „Vojvodstvo Kranjsko in Koroško“ ste lep začetek obširnega dela, ki bode obsegalo vse slovenske dežele. Ta in „Zgodovina Slovencev“ združena s Kozljerjevim zemljevidom bode lepa pripomoč vsacemu Slovincu dostojno spoznavati svojo domovino. Naj bi se tedaj te izvrstne knjige tudi razširjale med slovenskim narodom! Koledar je prav dobro uredjen, le eno pogrešamo v njem, kar smo nasvetovali o svojem času, namreč slovenska krstna imena. Nekoliko bolj znanih je sicer že notri, — zakaj pa se jih ni pristavilo še več? Znani so nam hrvaški koledarji, v katerih bi se bila lahko našla. Še enkrat tedaj izrekamo željo, naj se to zgodi prihodnjič, in vstreglo se bode gotovo vsakemu. — V proračunu za leto od 1. julija 1866 do 1. julija 1867 nahajamo med stroški tudi 360 gld. za tajnika, kar se nam pa dozdeva tiskarna zmota, ker vemo, da so dozdanji gospodje tajniki brezplačno prevzeli ta posel; ali se pa morebiti hoče vzeti zopet plačan tajnik nasproti tako imenovanemu sklepu (?) lanskega občnega zbora? Več o tem bomo gotovo zvedeli v občenem zboru, za danes obračamo le pozornost čestitih udov na to nepričakovano pomnoženje stroškov v sedanjih pičlih časih, ko je treba na vse strani hraniti, kakor se je reklo lani!

Iz Topolovca v Istriji. J. L. (Letina; farovž; šola.) Dragi „Slovenec“! ker ti dopisujejo od več strani o letošnji letini, naj ti povem tudi jaz, kako smo pri nas po naših hribih kaj pridelali. Dobro se je obneslo jaro žito, in zlasti kuruz je po nekterih krajih prav zelo lep. Pa tudi turšica se je, hvala Bogu, dobro obnesla. Kakor so mi pravili, začel je krompir gnjiti, vendar pa po njivah ne, kakor druga leta. Bog ve, kaj bo pa po hramih storil? Letošnji vinski pridelek ne bo posebno dober, vino ne bo tako, — da bi prekoslilo tisto od lanskega leta. — Farovž so tu tako popravili in pre naredili, da ima gospod kaplan prav lepo, prostorno in pa pripravno

stanovanje, ker razun ozidja je skoro ves predelan, prenovljen in pa olepšan. — Za šolo se tudi hvale vredno skrbi in dela. Šola bo za naprej v farovžu, in učitelj bode ondodni gosp. kaplan. Bog daj, da bi tudi dobili teh poprav in prenovitb vrednega moža, ki bi se v šoli, v cerkvi in pa do občine kakor mož na svojem mestu vesti in obnašati znal!

Ptuje dežele.

Turčija. Zadnjič smo naznanili telegrafično novico, ki nam je skoz Carigrad in Pariz došla, namreč da je zedinjena turško - egiptovska armada Kretence potolkla, — ali koj drugi dan se je zvedelo, da je bilo vse to samo le pisana račica in da se je ravno nasprotno zgodilo. Kretenci so bili namreč turško - egiptovsko armado od 4 strani zgrabili in jo popolnoma premagali. Zgubila je 3000 vojakov. Paša in drugi vojaki so se neki s tem rešili, da so sklenili pogodbo in so bili potem sprosteni. Kretenci so dobili 10 topov in 4 zastave. Tudi je bilo turško kardelo od egiptovskega ločeno. Turški poglavar je zapovedal, naj vsi Turki na otoku za orožje primejo. Sultan neki tudi noče na prigovarjanje angleške vlade otoka niti egiptovskemu namestnemu kralju prodati niti gerškemu kraljestvu pridružiti. Ondotna narodna skupščina pa je skenila, turško gospostvo enkrat za vselej odpraviti in združiti se z gerškim kraljestvom. — Skorej pa bomo zvedeli bolj natanko o teh zadevah, ki so jako imenitne, in se tudi za gotovo pripoveduje, da Rusija na vso moč puntarje podpira. Vse vlade bodo imele dosti opraviti, zlasti pa ker so si še v svojih namerah tako zelo navskriž. Za zdaj se le toliko sliši, da je turška vlada Kiritli paša z 2500 vojaci Turkom na otok na pomoč poslala. — Ondi biva 200.000 kristjanov, ki so bili res, kakor povsod, hudob od Turkov stiskani.

Italija. Pomirjevanje z našo pa italijansko vlado ne gre zdaj tako ročno izpod rok, kakor se je sperva kazalo, in smo vsi serčno želeli in pričakovali. Ne samo denarne zadeve, ampak tudi potreba zastran boljšega omejenja napravlja veliko sitnost in zadreg, tako da je še le prihodnji mesec kaj gotovega pričakovati. Razun tega pa se tudi Pruska poteguje na vso moč za svojega zaveznika, ki se tudi zavolj tega močno upira. Tako smo zelo želeli, naj bi se nam vsaj beneški Slovenci pridružili, a zdaj moramo čuti, da neki Italija ni volje nam niti ene vasice na Beneškem odstopiti, temveč da še celo od Avstrije tirja, naj jej tu pa tam od svoje zemlje kaj odstopi! — Mislimo pa vendar, da naši državniki tega po nobeni ceni ne bodo dovolili. — Italijanska vlada se je gotovo hudo prestrašila, ko je zvedela, da se je v Siciliji punt vnel in da so se puntarji že velicega mesta Palerme, kjer je pred nekaj leti Garibaldi največ podpore našel, polastili in po samostanih v predmestjih utrdili. Ravno to se je neki tudi v Mesini in še v par drugih mestih zgodilo. Puntarji so vse telegrafe razderli, tako da morebiti še zdaj v Florenciji dobro ne vedo, kaj in kako. Vlada je sicer že odposlala generala Cadorna s potrebnim kardelom v Sicilijo, da bi spet deželo pomiril, nad čemur tudi res ni dvomiti, če bo tudi moral precej strune napeti. Sliši se namreč, da so se tako imenovani briganti (tolovaji, hajduki) spet začeli bolj kazati in vladi zadrege delati. — Mazzini, ki menda zdaj v Švajci biva, neki zahteva, naj se ustanovi na Beneškem ljudovlada (republika); menda je teh misli, da bodo njega za prvo sednika izvolili. Pač bi si res potem lahko brado gladil! — Za gotovo se sliši, da se je Palerma 22. t. m. spet udala.

Pruska. 20. t. m. so se obhajale v Berlinu velike svečanosti zavolj slavni zmag in prihoda pruske armade. Kralj je zapovedal, naj se posebna svetinja za večni spomin naredi in med vojščake razdeli. Da se tedaj o Avstriji in Avstrijancih ni kaj posebno lepo in prijazno govorilo, si lahko mislimo. — Kar nam je pa vse eno pomniti treba, je to, da je pruska vlada splošno pomiloščenje zaradi političnih in tiskarnih prestopkov in pregreh podelila. To je kaj lepo in nam kaže, kako se Bismark na vse strani previdno obnaša.

Francoska. Pismo, ki ga je minister Lavalette vnanjim francoskim zastopnikom ali prav za prav vesoljnemu svetu oni dan pisal, reščeta se še vedno pridno. Pripoveduje se za gotovo, da ga je Napoleon sam navdihnil in naznaniti ukazal prvič zavolj Francozov, ki z zavidnimi očmi na Prusko gledajo in bi bili radi kako odškodovanje dobili, — zdaj pa jih je Bismark še celo ob slavo pripravil, potem zavolj samega sebe, ker je obljubil, da se bodo vse premembe po vojski njemu v pregled in poterjenje dale, kar se pa ni zgodilo, in slednjič zavolj Rusov in Amerikancev, katerih se — boji. Zato tudi zavrača vlado na vso sapo, naj se z vojaško prenovitbo podviza, t. j. naj se armada hitro pomnoži. Druga načela so se pa bolj ali manj po Napoleonu samem zvergla.

Razne novice.

* Na Českem je za kolero 19.000 ljudi zbolelo, 9000 pa umrlo. — V Bernu in njegovi okolici je kolera neki samo 4000 pruskih vojakov pobrala.

* „Zukunft“ piše, da je nek uradnik na Marskem, ko so ga stranke opominjevale, da naj gleda na narodno ravnopravnost tudi v narodnem jeziku uraduje, jim na to odgovoril to le: „Da, vi ste nam s svojim slovanstvom Pruse v deželo pripravili; da se to več ne zgodi, bom tudi za naprej le po nemški uradoval!“ Dobro si se zadel, g. uradnik! Gotovo zaslužiš tudi ti kako svetinjo, če je tudi le iz usnja! Vemo, da bo tudi naš g. I. k temu z rokami ploskal.

* Na Dunaju sta umrli dne 1. za kolero dva med učenim svetom slavna znana moža, namreč ministerski svetovalec in ud dunajskega modrišča (akademije) g. o. Marijan Kolar (Koller) in dr. Lihařik. Pervi je bil rojen l. 1792 na Bistrici v Bohinju in se je podal po doveršenih ljubljanskih šolah na Dunaj, potem pa v benediktinski samostan v Kremsmünster na gornjeavstrijskem, kjer je bogoslovsko in druge nauke doveršil in se potem do 1848 v samostanskem učilišču z učenjem trudil. Najbolj se je odlikoval v naravoznanstvu, posebno v astronomiji ali zvezdoslovju. L. 1848 je postal ud dunajskega modrišča. Zadnja leta se je neki na vso moč trudil, realke ali rečnice po sedanjih potrebah drugačiti, zlasti pa dunajsko politehniko prenoviti. Hvalijo pa ga zelo zaradi njegovega ponižnega in prijaznega vedenja in temeljite učenosti. Voščimo mu tudi mi večni mir in pokoj, a reči moramo tudi, da je bil žalibog naš samo po rodu!

* Časniki naznanjajo, da je do 15. t. m. 34.961 vjetnikov iz Pruskega na Avstrijsko nazaj prišlo, med njimi je 501 oficirjev. Pričakuje se jih še nekaj tisoč. — Kaj nam te silne številke pravijo! Avstrija, žalostna ti majka!

* Vladin pruski časnik „Staatsanzeiger“ naznanja, da so Prusi naših vjeli vseh skupaj 50.806 m., med njimi je 939 oficirjev, sami pa da so zgubili le 1692 mož in 4 oficirje. Potlej so tudi dobili Prusi 489 topov

ali kanón in 31 zastav, zgubili pa da niso nič. Po takem so res lahko slave pili! —

* Nek časnik piše, da je med omikanimi jeziki angleški najbolj razširjen (79 — 80 milijonom je materin jezik). Nemški jezik govori 48—50 milijonov, francoskega 40—42 mil., španskega pa blizu 26 mil. — Na slovanske jezike, n. pr. ruskega, se ve da je ta časnik pozabil.

* Cesar je tirolskemu namestniku knezu Lobkovicu posebno pohvalno pismo zaradi deželne obrambe poslal ter zaukazal, da naj se v vedni spomin letošnje črne vojske sberne svetinje naredé in vsem deležnikom izročé. Slava!

* Vse šole v Ljubljani se bodo še le meseca novembra pričele.

* Učeni dr. Krek bo prihodnje leto na graškem vseučilišču slovansko jezikoslovje učil. Da bi ga le tudi pridno poslušat hodili!

* V Celovcu se bodo 27. t. m. vojaški konji na dražbi prodajali.

* Okoli Novega mesta na Dolenskem je strašna toča 9. t. m. vse pokončala. Ondotni prebivalci so res usmiljenja vredni, zatorej tudi „Slov.“ zanje usmiljenja prosi.

* „Ilirski Primorjan“ piše, da je nek rodoljub daroval obligacijo za 500 gld. admiralu Tegethofu s tem poročilom, naj obreži od njih živata dva mornarja, po smerti pa naj se za ta denar obema postavi spominek na grob. — To je res kaj lepo, zraven pa tudi kaj čudno, da ima biti napis na spominkih laški in nemški, ko sta vendar oba mornarja dalmatinska Slovana!

* Oni den je bil obešen znani Karakasov, ki je spomladi ruskega carja ustreliti hotel. — Druga novica pa nam naznanja, da je tudi glasoviti general Muraviev umrl. Bil je zadnji čas pervosednik preiskovavne komisije. Mislimo, da nikomur ne bode pomen kervižnejem možu kaj prida žal. Mesto Vilna, kjer je bil dalj časa carjev namestnik, pomnilo ga bode gotovo na vse veke. Še celo car sam ga je menda sovražil.

* Pri viši vojaščini se je tudi že nekaj prememb zgodilo. Tako so namreč penzijeonirani ali v pokoj djani: dva poljna maršal-lajtnanta (grof Pálffy in pl. Dobrzensky), 8 generalmajorjev, 1 polkovnik ali oberstar, 1 podpolkovnik in 3 majorji; spet penzijeoniranih je 6 generalmajorjev in 2 majorja, v razpoloženju ali disponibel pa so: 2 maršal-lajtnanta in 4 generalmajorji, 17 polkovnikov pa, ki so bili do zdaj ko brigadirji v razpoloženju, prevzelo je spet polveljstvo pri polkih. — Vojaškega ministrabota namestovala generala Rossbacher in Arbter.

* Nedavno je v Pančevu umrli Serbkinja, z imenom Fr. Dragičević, ki je v svoji oporoki ali poslednji volji namenila 12.000 gld. za naučne, 11.000 pa za bogoslovne potrebe. — Slava jej! Da bi jo pa še drugi bogatinci posnemati hotli!

* „Zukunft“ piše, da so si pruski vojaški muzikanti prisvojili tudi izvrstno Jenkovo pesem „Naprej“, in da jo zdaj, ko se vračajo vojaki domu, kaj pridno godejo. Tudi prav!

Dunajska borsa 25. septembra 1866.

5% metalike	62.25
5% nacional	68.65
1860 derž. posoj	80.90
Bankine akcije	722.—
Kreditne	152.90
London	127.75
Novi zlati	6.10
Srebro	127.75